

Кіноповість
«Україна в огні»

Кіноповість «Україна в огні» — один із найсильніших, найбільш вражаючих творів української літератури про трагедію народу в роки другої світової війни та й упродовж усієї своєї історії. Саме Україна прийняла на себе перші удари загарбників; найстрашніші і найбільші битви, відбувалися на її полях, і вся вона палала у вогні та стражданнях. Ці картини з жалем і болем, а ще більше з жагучою ненавистю до ворогів змальовує автор: «Горять жита на многі кілометри, палають, топчуться людьми, підводами... Ревуть аероплани. Мечуть бомби. Розсипаються вершники по полю, мов птиці... Крик, і плач, і височенний зойк поранених коней».

Кіноповість письменник почав писати на початку війни. Швидко написав, зняв фільм, сподіваючись визнання та вдячності. Але сталося навпаки: і кінофільм, і повість були осуджені й заборонені. Фільм узагалі не вийшов на екрани (досі єдиний примірник його знаходиться в архівах московського держфільмофонду), а повість уперше опублікували вже після смерті письменника. Майже за всі кінофільми (і за «Звенигору», і за «Землю», і за «Арсенал», і за «Щорса») кінорежисера критикували. Однак такого терору, такої тотальної наруги, як за «Україну в огні», він ще не зазнавав. Досить сказати, що для розгляду кіноповісті 31 січня 1944 р. було скликано спеціальне засідання політбюро ВКП (б), на якому й розпинали О. Довженка.

Аналіз твору

1943 р.

Жанр: кіноповість.

Тема: зображення жахливого початку війни з фашистськими загарбниками й відступу радянських військ.

Головна ідея: утвердження ідеї невмирущості української нації, високої моралі українців у кривавий час воєнного лихоліття.

Головні герої твору: родина Запорожців: Лаврін і Тетяна та їхні діти, п'ятеро синів — Роман, Іван, Савка, Григорій, Трохим і дочка Олеся; Олесина подруга Христя Хутірна, Василь Кравчина; зрадник Заброда, німецький полковник Еріх фон Крауз і його син

Композиція: 50 окремих епізодів-картин.

Сюжетні лінії:

- лінія захисту Батьківщини (доля роду Запорожців та інших учасників бойових дій)
- лірична лінія Олесі і Василя
- лінія Христі Хутірної
- вчинки ворогів і поведінка Лиманчука

Проблематика:

- проблема національної самосвідомості людини й народу;
- показ трагедійності тогочасних подій; життя простої людини на війні і в тилу;
- проблема цінності загальнолюдських ідеалів;
- жінка на війні (Олеся Запорожець, Христя Хуторна, Мотря Левчиха).

Головним, наскрізним у кіноповісті є велетенський, епічний образ України, сплюндрованої фашистами і більшовиками. Епітетами "кривава", "попалена", "розбита", "поруйнована", "обездолена в загравах пожеж" дано "портрет" нашої землі тих буремних літ. У тексті кіноповісті ви відшукаєте чимало подібних описів-краєвидів різної пори: ранкової, полуденної, передвечорової, вечірньої й нічної (і визначите роль кожного з них). Разом узяті, вони відтворюють красу України, її незвичайно багату природу.

Але природа нашої вітчизни – це не лише пречудові краєвиди, а найперше земля, настільки багатюща (чорнозем), що гітлерівці вагонами вивозили її до свого фатерлянду.

Мотив "Та не однаково мені" зустрічаємо у творі часто. У концтаборі на порозі ймовірної смерті Лаврін Запорожець рішуче сказав: "Дарма, що я загину, не страшно мені смерті. Чуєш? Та страшно мені, коли подумаю, де ж погниють кості обдурених Гітлером!.."Перша картина повісті ("У садочку біля чистої хатини, серед квітів, бджіл, дітвори... за столом у тихий літній день сиділа родина Запорожця і тихо співала...") дуже нагадує класичне Шевченкове "Садок вишневий коло хати... Хрущі над вишнями гудуть... Сім'я вечерея... Співають дівчата". У Шевченка "Минають дні, минають ночі ...минає літо..." і в Довженка – "Минали дні, минали ночі, минуло літо". У Шевченка "Земля плаче у кайданах" і в Довженка – "Стогнала в журбі земля". Отже, шевченківські мотиви виразно проймають "Україну в огні". Образна ідейна і поетико-стилістична спільність засвідчують однакоvu патріотичну платформу обох великих синів нашої нації.

У художньому фільмі образ створюється багатьма кінокомпонентами, серед яких, як і в драматичному творі, найголовніші – мізансцена, гра актора, його міміка, жести, сцени другого плану, краєвиди, інтер'єр, вироби прикладного мистецтва тощо. Більшість з переліченого є і в кіносценарії. У поетичній стилістиці сценарію чільне місце належить кінометафорі, персоніфікації та алегорії. У кіноповісті більша, ніж у звичайному епічному творі, роль підтексту – він посилює психологізм повісті. Так, замість тривалого діалогу між Лавріном Запорожцем і Максимом Забродою, в якому було б передано всю напругу їхньої взаємної ненависті, автор дає одну-єдину фразу: "вони розстрілювали один одного очима".

